

KOPI
4

Norsk Måldyrkingslag

Akademi for det Norske Millet

Oslo 11/2 1997

Til RIKSSTYRET
STATSMINISTEREN
Postboks 8101 Dep
0030 Oslo.

RIKSNAMET NOREG. Kulturdepartementet 96/631-KUFOIE
Vedtak i Norsk språkråd 19.01.1996.

Akademiet er kjent med at Kulturdepartementet i brev til Norsk språkråd 23.mai 1996 melde at dei fann det rettast å sjå nærrare på dette vedtaket.

Departementet nemner millom anna: "Det er bl.a. reist spørsmål om visse sider ved det formelle grunnlaget for behandlingen av landsnavnet." Difor vart avgjerdi utdrygd.

Akademiet hev sist dryft saki på årsmøtet og vil gjera greide for sitt syn andsynes Riksstyret.

Korleis kom saki upp i språkrådet?

Me minner um at det var ein målsmann for Norsk Rikskringkasting som tok upp saki i eit benkjeframlegg på møtet i den nynorske seksjonen 12.oktober 1994. Framlegget hans um å jamstella Norge med Noreg i nynorsk rettskriving bygde på sviktande grunnlag, men det vart likevel halde prøverøysting, og det i strid med fyleregnene um saksgangen.

Dette mælte vår målsmann imot på møtet. Og han la til at riksnamnet heller ikkje høyrer til dei uppgåvone som lovi hev lagt til språkrådet.(Vedlegg 1)

På rådsmøtet 26.- 27. januar 1995 la målsmannen for akademiet fram eit notat um vårt syn.(Vedlegg 2).

Avgjerd um riksnamnet i språkrådet 1996.

Norsk språkråd avgjorde namnesaki i januar 1996 med sterke dissens. Norge vart godkjent til sideform i nynorsk, utan at det var framlagt nokor fagleg språkleg-historisk umsegn i emnet. Einaste tilfanget som den nynorske deildi hadde til rådvelde, var ei samling skriftlege meiningsbyte av skiftande verdi.

Innlegget til vår målsmann følgjer vedlagt. (Vedlegg 3). Nokre år tidlegare samla Bokmålsforeningen inn ein halv million kronor til ein landsfemnande, skamlaus agitasjon mot Noreg-namnet under stridsropet "Ut med Noreg!" (Vedlegg 4).

Vitskapleg granskning av riksnamni.

Det finst ein rik vitskapleg og polemisk litteratur um desse namni. Me skal her taka med eit par faglege umsegner kring framvoksteren av det historiske riksnamnet Noreg.

Prof. dr. D.A.Seip hev prenta mange utgreidinger um landsnamni. Um framvoksteren av Noreg skriv han:

"Navnet Noregr eller Noregr er egentlig sammensatt med "ordet "nord" og ordet "vei", og betyr "veien mot nord". " I norsk finner vi skriftformer av navnet fra omkring " 1200 av."

D.A. Seip: "Omstridde spørsmål i norsk språkutvikling", Oslo 1952, s 111.

Professor dr. Gustav Indrebø var mykje med i det faglege ordskiftet, serleg i meiningsbyte med Seip.

Indrebø skriv: " På gamalnorsk heitte riket Noregr, som truleg kjem av eldre Norð(r)vegr, det er "Nordvegen". "Noregr er den vanlege formi i brev og offentlege dokument ned til 1400, og er i det heile mest brukt eit godt stykke ut i 15.hundradåret òg. Det er brukt i dei store litteraturverki frå midalderen."

Gustav Indrebø: "Norsk Namneverk", Oslo 1927,
s.113.

Rektor Jakob Naadland er den siste som hev granska framvoksteren av riksnamnet Noreg. Han skriv:

"Det me veit derimot, det er at det gamle landsnamnet vårt " (Noreg) hev livt på folkemunne gjenom tidene frå landsende "til annan. Det er dette som hev tradisjonen her i landet."

Jakob Naadland: "Noreg er namnet", Oslo 1954 s.16.

Professor Knut Røggerstad gav råd i dette arbeidet, og professorane dr. Ingeborg Hoff og dr. Per Hovda gjekk igjenom manuskriptet innan boki vart prenta. Etter dette lærde innlegg av Naadland hev namnestriden stilna av.

Me viser til ein kopi av eit historisk kart yver Noregr. (Vedlegg 5).

Bruken av riksnamnet Norig/Noreg frå Ivar Aasen til våre dagar.

I nynorsk diktning hev Norig/Noreg vore einerådande sidan Ivar Aasen, Aasmund Olavsson Vinje, Elias Blix, Per Sivle, Arne Garborg og Olav Aukrust.

Det same gjeld den vitskaplege litteraturen på landsmål, riksstyringi, lovgjevingi og skuleverket. Like eins den nynorske utgåva av Snorre, umskriftene av Grunnlovi sidan hundradårsskiftet og det store leksikonet Norsk Allkunnebok. Dei nasjonal-kulturelle rørslene på nynorsk side hev alle brukta det historiske riksnamnet, t.d. Noregs Mållag, Noregs Ungdomslag, Noregs Høgskulelærarlag. Elles hev Noreg i mansasaldrar vore nytta til namn på ymse økonomiske tiltak, som dagblad, hotell og bokhandel.

Noreg-namnet hev sidan Ivar Aasen vore einerådande i den vitskaplege litteraturen på nynorsk. Me kjenner berre eitt undantak (Sigmund Skard) og ein (Magne Skodvin) som nytta Norge i doktoravhandlingi, men seinare gjekk yver til å bruka Noreg. Me viser til ei uppgåve på 124 namn frå ulike vitskapsgreiner. (Vedlegg 6).

Riksnamnet Noreg vart i 1894 samrøystes stadfest av Odelsting og Lagting med Log um sams normaltid fyr kongeriket Norig. Stortingsvedtak og kongelege resolusjonar på nynorsk nyttar alltid riksnamnet Noreg. Og statssjefen brukar då titelen Noregs konge.

Mistydingar kring riksnamnet i nynorsk rettskriving 1917-1938.

Det hev jamt vorte gjeve range upplvsningar um riksnamnet i nynorsk rettskriving 1917-1938: At Norge den tidi var jamstelt med Noreg. Jamvel uppslagsverk som Aschehougs konversasjonsleksikon (1959), Aschehougs og Gyldendals Store norske leksikon (1978-80) og Norsk Allkunnebok (1957) gjorde same mistaket. Leksikalsk var dette grunnlagt av D.A.Seip. Upphavleg skreiv det seg frå ei gamal ordliste som utan heimel førde upp både desse formene som jamstelte. Noreg var eineform i rettskrivingi frå 1917 og hev alltid vore det sidan.

Den range upplysningi er no retta i Gyldendal/Kunnskapsforlaget sitt eitt-bands leksikon (1982 og 1994-95). Her stend det rette: "I bokmål er Norge offisiell form, i nynorsk Noreg." Det kan nemnast at det store svenske Bonniers konversationslexikon alltid hev ført opp Noreg som eineform i nynorsk.

Den rettslege stoda åt riksnamnet Noreg.

Stortinget vedtok i 1921 at det skulde prentast ei ny offisiell utgåve av Grunnlovi, lik den siste frå 1914. På norsk-dansk var titelen "Norges Riges Grundlov", på nynorsk "Grunnlov fyr Norigs rike". Dei vart inntekne samstundes i Norsk Lovtidende.

Dr. Halvdan Koht vart utanriksminister i riksstyret Nygaardsvold 1935. Då valde han "Noreg" til telegram-adresse åt departementet. Tilskrifti er like eins i dag.

På same tid innførde han nynorsk som offisielt traktatmål and-synes norderlandi.

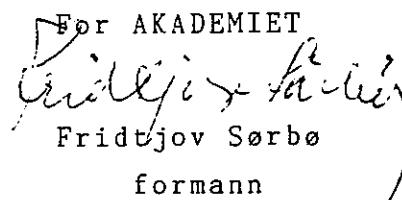
Den siste mannsalderen hev det kome både frimerke og penge-setlar, og i fjer den fyrste mynten, med Noreg-namnet. Stats-maktene hev på denne måte stadfest ein hundrad år gamal tradi-sjon, at Noreg er det offisielle riksnamn i nynorsk.

Me veit at ein ålmenn sedvanerett kan avskipast med vanleg lov, vedteki av Odelsting og Lagting. Ein sedvanerett av grunnlovs karakter, som i dette høvet, er ubrigdeleg utan vedtak i Grunnlovi. Nasjonalt og rettsleg stend riksnamnet Noreg på trygg grunn.

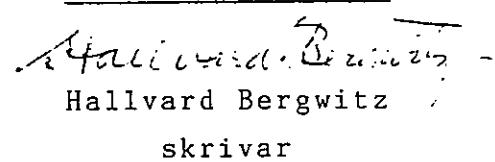
Saksgangen i departement og riksstyre.

I vår statsrett er beinveges ministerstyre utan klår heimel ukjent. Etter Grunnlovi § 28 skal embetsutnemningar og andre saker "af Viktighed" avgjerast i riksråd hjå kongen, kfr. regjeringsinstruksen. Riksnamnet er utan tvil ei viktig sak, og kan difor ikkje regulerast av eit departement. Riksrådet hjå kongen er i dette høvet heller ikkje eit kompetent organ. Etter vårt syn må Riksstyret som nemnt leggja vegen um Grunnlovi.

Akademiet hev til fyreløge å granska og dyrka det norske målet. Krenkjer statsmaktene det historiske riksnamnet, vil akademiet gjera tiltak til å verna det. Med heimel i læra um rettsleg interesse kan akademiet leggja sak mot staten med krav um at vedtak i den leid vert umstøytt.

För AKADEMIET

Fridtjov Sørbo
formann

Vedlegg 1-6.

Hallvard Bergwitz
skrivar